

Leonardo da Vinci ve Resim Eğitimi

Leonardo da Vinci and Art Education

Görkem Utku ALPARSLAN¹

Geliş Tarihi/Received: 04/09/2019 Kabul Tarihi/Accepted: 11/10/2019 Yayın Tarihi/Published: 15/10/2019

Özet: Leonardo da Vinci İtalyan ressam, düşünür, hezarfen ve mühendistir. O, Hegel'in "deha sanatçı" tanımına birebir uymaktadır. Yaşamı boyunca asla dogmalara boyun eğmemiş ve kendi çizgisinde yoluna devam etmiştir. Onun çizgisi kuşkusuz hakikati aramak ve onun iççiliğini yapmaktır. Bu çalışmada Leonardo da Vinci ile ilgili başlıca düşünürlerin görüşleri alınmıştır. Bu görüşler çerçevesinde onun dehası ve sanat anlayışı ile ilgili ortaya çıkan veriler resim eğitimi ile ilgili önerilerle ilişkilendirilmiştir. Bu bağlamda ortaya çıkan sonuç; sanat eğitimi alan öğrencilerin merak duygularının köreltilmemesi, sürekli çeşitli disiplinlerden veri alınması ve bunun yanında sağlam desen ve estetik eğitimi verilmesidir. Derslerde konu verilmesi yerine öğretmenle özgün bir tasarım ortaya çıkması için ortaklaşa bir sonuca varılması esas olmalıdır. Atölyelerde özgür düşünce esas olmalıdır.

Anahtar Kelimeler: Leonardo da Vinci, Resim Eğitimi, Desen

Abstract: Leonardo da Vinci is an Italian painter, philosopher, thinker, and engineer. Hegel's definition of "genius artist" exactly fits. Throughout his life he never gave in to dogmas and continued on his way. His line of course was to seek the truth and to do his labor. In this study, opinions of major thinkers about Leonardo da Vinci were taken. Within the framework of these views, the data about his genius and his understanding of art have been associated with the suggestions about painting education. In this context; the curiosity of students receiving art education is not blunted, constantly receiving data from various disciplines, as well as solid design and aesthetic education is given. Instead of giving a subject in the lessons, it is essential to reach a joint conclusion in order to develop an original design with the teacher. Free thinking should be the basis in the workshops.

Keywords: Leonardo da Vinci, Painting Education, Drawing

Önerilen Atıf Bilgisi/To Cite This Article: Alparslan, G. U. (2019). Leonardo da vinci ve resim eğitimi, *Temel Eğitim Dergisi*, 1(4), 39-44.

¹Dr. Öğr. Üyesi, Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Resim- İş Eğitimi Anabilim Dalı, Denizli Türkiye, galparslan@pau.edu.tr

1. Giriş

“Ressam doğayla mücadele eder ve onunla yarışır” (Leonardo da Vinci, 2018, Forster III 44v). Leonardo da Vinci, şu sözleriyle bizlere sanat güzelliğinin gizil kaldığı doğadan çıkarılıp görünür kılınmasının zorluğundan söz etmektedir. O yaşamında daima doğayı incelemiş ve orada gizil kalmış hakikati açığa çıkarmaya çabalamıştır. Bu bağlamda Hegel de sanatçıları deha olarak görmüştür: Doğaya içkin güzelliği görünür kılabilecek yetededirler. Deha olmadan yetenek bir işe yaramaz, yalnızca salt el becerisi olur. Deha, gizli olanı görebilendir (Hegel'den Aktaran Albayrak, 2012, s. 290-291). Hegelin deha ile ilgili bu sözleri Leonardo'nun ressam ile ilgili görüşüyle birebir örtüşmektedir.

İtalyan ressam, düşünür, hezarfen, mühendis olan Leonardo da Vinci 1452 yılında Toskana'da, Vinci kasabası yakınlarında Anchiano'da doğdu. 1466 yılında Floransa'nın en ünlü ressam ve heykeltıraşlarından biri olan Andrea del Verrocchio'nun atölyesine çırak olarak girdi. Venedik'te 1479 yılında yaptığı “Bartolomeo Colleoni” heykeli önemli yapıtlarındandır. Daima içindeki araştırma isteğinin ardından giden Leonardo da Vinci, 30'dan fazla kadavra keserek insan bedenini araştırdı. Uçan bir makine yapabilmek için kuşların ve böceklerin uçuşlarını yıllarca gözlemledi. Hidrolik üzerine araştırmalar, su kanallarını geliştirmek için çizimler yaptı. Aynı zamanda aranılan iyi bir müzisyendi; kendi ürettiği müzik aletiyle o zamana kadar işitilmemiş müzik kompozisyonları yapıyor ve dinleyicilerine sunuyordu. Fransa kralı XII. Louis Milano'yu işgal edince onun hizmetine girdi. 1513-1516 yılları arasında Vatikan'da çalıştı. 1517'de Fransa'ya giden Da Vinci, 1519'da Clos Luce Şatosu'nda öldü (Eşen, 2015, s. 56 - 59).

Kısa yaşam öyküsünden de anlaşılacağı üzere çok yönlü yaratıcı bir kişilik olan Leonarda da Vinci'nin sanat anlayışı ondaki sarsılmaz merak duygusuna dayalıdır. Leonardo da Vinci bu merak duygusu ışığında çok önemli başyapıtlar ortaya koymuştur. Bu başyapıtlarını bilimden ve felsefeden yararlanarak ve bu disiplinleri özümseyerek ortaya koymuştur. Ona göre sanat, felsefe ve bilim kültürün bütünlüğünde birleşen; etkileşim içinde gelişen alanlardı (Bayav, 2009, s. 140).

Resim eğitimi açısından Leonardo da Vinci'nin bizlere göstereceği yol “sonsuz merak” çerçevesinde; bir çok disiplinden veri alan, çok yönlü bir perspektif içeren bir yöntem ışığındadır.

1.1. Leonardo da Vinci Hakkında

Leonardo da Vinci'nin dehası ile ilgili birçok görüş vardır. Bu makalede hepsine değinilmemiştir. Giorgio Vasari, E. H. Gombrich ve Grigory Petrov'un görüşleri onun yaratıcı kişiliğini özlü bir biçimde açıklamışlardır. Giorgio Vasari Leonardo da Vinci'nin dehasına vurgu yaparak “Göze çarpan fiziksel güzelliğe sahip bu sanatçı yaptığı herşeyde sonsuz bir zerafet sergiliyordu, dehasını öyle parlak bir başarıyla gerçekleştiriyordu ki üstünde çalıştığı her problem çözüyordu. Büyük bir kuvveti ve mahareti vardı; soylu bir ruha, müthiş derecede özgür bir kafa yapısına sahipti” sözleriyle onun özgür ve parlak zihinsel yapısından söz etmiştir (Vasari, 2013, s. 219). Gombrich “Sanatın Öyküsü” adlı yapıtında Da Vinci ile ilgili: “Leonardo sırf kitaptan öğrenilmiş kuru bilgiye ilgi duymuyordu. Üniversite hocalarının hayran oldukları antik yazarların bilgilerini ödünsüzce Kabul ettiği bir çağda, Leonardo okuduğu bir şeye, gözüyle görmediği sürece inanmıyordu” ifadeleriyle onun sorgulayıcı yanına vurgu yapmıştır (Gombrich, 2007, s. 294). Grigory Petrov da onunla ilgili “Leonardo'nun dehası da, her bakımdan, çok üstün bir insanın, bir dahinin derin ve yaratıcı düşüncelerle, öğrenme, araştırmalar yapma ilgi ve tecessüsleriyle dolu dehası gibi çalışır ve daima yaratma ihtiyacı ile çalışırdı” (Petrov, 1979, s. 160). Bu görüşler ışığında şu yorum yapılabilir: Leonardo da Vinci dahi bir kişiliğe sahip olup; sonsuz merak duygusuyla sürekli gerçeğin peşinde koşan bir büyük sanatçıdır.

Leonardo da Vinci'nin bu araştırıcı deha kişiliğini besleyen çevresel etmenler de vardı. Leonardo, bu çevresel etmenlerin sağladığı koşulların elverişliliği sayesinde kendisinin dehasını tanıtma fırsatı bulmuştur. Bu çevresel koşulların başında Avrupa'da egemen olmaya başlayan Yeni Platonculuk gelmektedir. Yeni Platonculuk, Skolastik düşünceye karşı yaşamı savunan önemli bir düşünsel kalkan görevi görmüştür. Yeni - Platoncu felsefenin kökeni, Plotinos'un “kozmetik uyum” anlayışının yeniden yorumlanmasıdır. Bu yorumlamaya göre insan korku değil ancak sevgi yoluyla Tanrı'ya ulaşabilir. Bu

bağlamda “her şeyin ölçüsü” kabul edilen insan değer kabul edilmiş ve onun algıları ve doğal çevresi önem kazanmış, perspektif anlayışı sanat yapıtlarında ön plana çıkmıştır (Akkaya, 2014, s. 49–50).

Ortaçağ’ın sonlarında derebeyliğin gücünü yitirmesiyle yerini sermayenin aldığı bir düzen egemen olmaya başlamıştır. Ancak bu yeni düzenin kurulması hemen olmamış; hatta derebeyliğin izleri farklı bölgelerde ve farklı biçimlerde etkisini sürdürmüştür. Bu yeni sermaye düzeni; humanizm akımını doğurmuş ve insanı evrenin merkezine alan bir anlayış getirmiştir. Bu bağlamda Yeni-Platonculuğun da etkisiyle yaşamı önceleyen ve doğayı araştıran bir fikir egemen olmaya başlamıştır (Akkaya, 1990).

1.2. Sanat Eğitimi ve Leonardo da Vinci

Leonardo da Vinci’nin Andrea del Verrocchio’nun atölyesinde sanat eğitimini usta çırak ilişkisi bağlamında almıştır. O dönemdeki tüm ressamlar bu şekilde yetişirdi. Ancak bizim buradaki konumuz o dönemin resim eğitimini güncellemek değil; Leonardo’nun dehasını nasıl sanatsal anlamda görselleştirdiğini irdelemektir.

Leonardo’nun yetiştiği atölye ortamı çırağın fırçaya aşinalığı ve el ustalığı üzerine kuruludur. Ruskin’e göre; biz modernler çizme yoluyla resme geçerken eskiler resim yoluyla çizmesini öğreniyorlardı. “Fırça daha çocukken ellerine tutuşturuluyor, kalem ve tebeşir fırça hafifliği veya bir gravürcünün emniyetiyle kullanılıncaya kadar bu fırça ile çizmek zorunda kalıyorlardı” (Read, 2014, s. 60). Bu bağlamda daha küçüklükten beri el fırçaya alışmaktadır. Ayrıca Rönesans dönemi sanat atölyelerindeki çıraklar, kuyumcu atölyelerinde de çalıştırılırlardı (Bulut, 2003, s. 73). Ancak Leonardo bu salt beceriye yönelik eğitim yöntemini kendi merak duygusu ve araştırmacı kişiliğiyle aşmıştır.

Resim 1. “Oturan Figür İçin Draperi”, 1470, Tuval Üzerine Tempera, 18.1 x 23.4 cm.

Leonardo da Vinci’ye göre sanatın temeli kesintisiz bir araştırma olmalıydı: Kestiği kadvralar ile insan anatomi çalışmaları, doğada kayaların ve bulutların biçimleri, havanın uzak nesnelere üzerindeki etkisi, ağaçların ve bitkilerin büyüme yasaları, seslerin armonisi; bunların hepsi sanatı için gerekli gördüğü bilgilere ulaşmanın yoluydu. Çok sevdiği ressamlık sanatını, bilimsel temellere yerleştirip, onu zanaatçılık

düzeyinden saygıdeğer, soylu bir uğraş haline yücelteceğini düşünüyordu (Gombrich, 2007, s. 294–296). Bu bağlamda yaptığı resimlerde daima gerçeğe ulaşmayı amaçlamıştır. Bu gerçekliğe ulaşmada sonsuz merak duygusunun peşinden gitmesi ve bu bağlamda bilimsellikten veri alarak “resimle adeta felsefe yapması” onun resim sanatının en önemli özelliğidir (Alparslan, 2017, s. 50–51).

Desen eğitimi de Leonardo da Vinci için bilim seviyesindedir: “Desen Bilimi” tanımını kullanmıştır. Michelangelo ilk açılan sanat okulunu “Desen Okulu” olarak adlandırır. J. A. Ingres, “desen sanatın namusudur” demiştir. N. Poussin “Resimde bir fikri anlatan şey sadece desendir” açıklamasını yapar. Vincent van Gogh eskiz defterlerine desenleri aracılığıyla duygularını ifade etmiş olduğu notunu düşer (Bulut ve Alparslan, 2017, s. 388). Bu ifadelerden de anlaşılacağı üzere başta Leonardo da Vinci olmak üzere bir çok ressam, deseni resmin, yaratıcılığın ve ifadenin temeli olarak görmektedir.

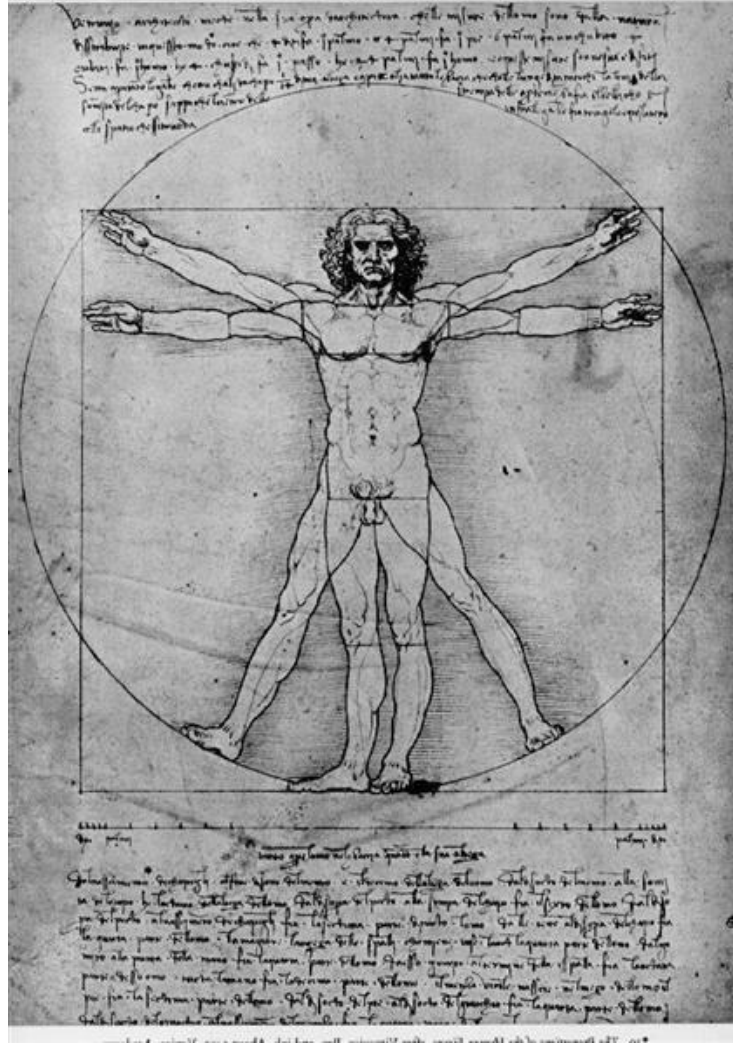

Resim 2. “Son Akşam Yemeği”, 1495, Tempera, 880 x 460 cm.

Leonardo da Vinci’nin kişiliğini sanat eğitimine uyarladığımızda karşımıza çıkan sonuç: yaratıcılık, merak, hür fikirlilik, deha, dogmalara karşı duruş gibi özellikler çıkmaktadır. Bu bağlamda amaçlanan ressam tipi “filozof-sanatçı” tipi olmalıdır.

Tüm bunların yanında Leonardo da Vinci tek yönlü uzmanlaşmaya karşı çok yönlü kişiliğin temsilcisidir. Ayrıca klasik kültürü ve sanatı özümsemiş bir kişidir. Suut Kemal Yetkin’in belirttiği gibi ülkemizde klasik sanat yeterince benimsenmemiştir. Batının klasik sanat üzerine şekillendirdiği soyut sanat ya da soyutlama gibi anlayışlar bizde gerçekleşmemiş yalnızca öykünme biçiminde kalmıştır. Yetkin’in sanat eğitimi için önerisi şudur: “Büyük sanat kalkınmamızda acilen sanat eğitimi bünyesinde klasik sanatı sanatçı adaylarına benimsetmek zorundayız” (Yetkin, 1945). Onun bu önerisi ışığında sanat eğitimcilerinin klasik sanatı öğrencilere benimsetmesi temel atma açısından çok yerinde olur. Bu bağlamda resim eğitimi bu temel üzerinde gelişmeli ve özgün biçim timeline doğru ilerlemelidir.

Suut Kemal Yetkin’in önerisinin yanında resim öğrencilerine çok yönlülük, araştırma tutkusu ve meraklarının peşinden koşma gibi kişilik özellikleri de kazandırılmalıdır. Onların bu tutkularını köreltecek sınırlayıcılığa yer verilmemelidir (Burada sınırlayıcılıktan kasıt fikirselliktir, temel estetik kuralları sınırlayıcılık kapsamına girmez). Bilimsel gelişmeler, felsefi düşünceler ve diğer disiplinler ilgili veriler resim derslerinde tartışılmalıdır. Konu sınırlaması da yaratıcılığa zarar veren başka bir etmen olarak ifade edilebilir. Desen eğitimi de resim atölyelerinde çok önemli bir eğitsel temeldir. Öğrencilerin ifade ve yaratıcılıklarını yansıtmalarında sağlam desen bilgisi her zaman önemlidir.

Resim 3. "Vitruvius Adamı", 1492, kağıt üzerine mürekkep, 24.5 x 34.3 cm.

2. Sonuç

Leonardo da Vinci, Hegel'in dahi - sanatçı tanımına uyarak doğayı inceleyerek içinde kalmış olan gizil hakikati açığa çıkarmaya çabalamıştır. Bu etkinliğinde onu güdüleyen başlıca etmen onun merakıdır. Merakı ve yaratıcılığı dehasıyla birleşince onu çağını devindiren üstün bir sanatçı haline getirmiştir.

Elbette ki sadece merak ve yaratıcılık yetmez; bunların yanında sağlam bir desen ve pentür eğitimi de gereklidir. O Andrea del Verrocchio'nun atölyesinde aldığı eğitimin üzerine sürekli araştırmalar yaparak bir şeyler katmıştır. Bunlardan en önemlisi kadavra çalışmalarıdır. O, bu bağlamda insan anatomisinin inceliklerini araştırmış ve bunu resimlerine katmıştır. Pentürde de bulduğu sfumato tekniği ile, sanat ve bilim ilişkisini çok başarılı bir biçimde kurmuş ve çağını aşan eserler ortaya koymuştur. Bu resimlerin en önemlisi "Mona Lisa" tablosudur.

Sanat eğitimine gelince öğrencilerin bu bağlamda, estetik kurallar hariç, sınırlandırılmaması, olabildiğince özgür olmaları; yaratıcılıklarını geliştirebilir. Suut Kemal Yetkin'in de belirttiği gibi klasik estetik kurallar mutlaka öğretilmelidir. Bu insanlığın sanatsal birikiminin temelidir. Bunun dışında sözelimi öğrenciyle geri kalan alanlarda fikir alışverişinde bulunarak özgün tasarımlar yapmaları güdülenmelidir. Bu bağlamda yaratıcılık estetikle bütünleşebilir ve ortaya özgün tasarımlar çıkabilir.

Kaynakça

- Akkaya, T., Beksaç, E. (1990). *Kaynak ve kökleriyle avrupa resim sanatı*. İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları.
- Albayrak, M. (2012). *Estetik'in serüveni*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Alparslan, G. U. (2017). Günümüz sanatçılarına geçmişten bir yol gösterici: leonardo da vinci. *Bilim ve Ütopya Dergisi*, 273, 50-51.
- Bayav, D. (2009). Leonardo da vinci'de sanat, bilim ve etkileşim. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(2), 123-142.
- Bulut, Ü. (2003). *Avrupa resminde üslup ve anlam ilişkisi*. İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları.
- Bulut, Ü.ve Alparslan, G. U. (2017). *Rembrandt van rijn ve desen atölyesi*. Pamukkale Üniversitesi 1. Uluslararası Sanat Eğitimi Sempozyumu Bildiri Kitabı, 387 - 399.
- Da Vinci, L. (2018). *Defterler*. Turhan Ilgaz (Çev.). İstanbul: Kırmızı Kedi Yayınları.
- Eşen, A. C. (2015). *Resim sanatı tarihinde devrimler ve karşıdevrimler*. İstanbul: Kaynak Yayınları.
- Gombrich, E. H. (2007). *Sanatın öyküsü*. Erol Erduran, Ömer Erduran (Çev.). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Petrov, G. (1979). *Büyük sanatçılar ve üstün yapıtları*. Hasip A. Aytuna (Çev.). İstanbul: İnkılap ve Aka Basımevi.
- Read, H. (2014). *Sanatın anlamı*. Nuşin Asgari (Çev.). İstanbul: Hayalperest Yayınevi.
- Vasari, G. (2013). *Sanaçılarının hayat hikayeleri*. Elif Gökteke (Çev.). İstanbul: Sel Yayıncılık.
- Yetkin, S. K. (1945). *Leonardo da vinci'nin sanatı*. Ankara: Maarif Matbaası.

Bu makale Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) lisansı ile lisanslanmıştır. Makalenin okuma, indirme, kopyalama, dağıtma ve yazdırma hakları herkes için kalıcı olarak serbest bırakılmıştır.

This article licensed under Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) license and permanently free for everyone to read, download, copy, distribute and print.